

Szakdolgozat

Csajbi Nóra

Kaposvár, 2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Neveléstudományi Intézet
Óvodapedagógus alapképzési szak

TCT-DP kreatív gondolkodás teszt összehasonlító elemzése különböző
szociokulturális háttérű, 4-7 éves gyerekeknél

Belső konzulens: Rónai Gábor
Készítette: Csajbi Nóra

Kaposvár, 2024

TCT-DP kreatív gondolkodás teszt összehasonlító elemzése különböző
szociokulturális háttérű, 4-7 éves gyerekeknél

Csajbi Nóra

Óvodapedagógus alapképzési szak

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus

TARTALOM

1. BEVEZETÉS ÉS CÉLKITŰZÉSEK	3
2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS.....	5
2.1 Gyermekrajz kutatás történelme	5
2.2 Életkor és az elvárható képességek.....	6
2.2.1 Rajzeszköz használata.....	9
2.3 A környezet hatása	10
2.4 Mi a kreativitás?	11
2.4.1. Miért fontos a 21. században	12
2.5 Kreativitás és pedagógia.....	13
3. ALKALMAZOTT MÓDSZEREK	15
3.1 Intézmények bemutatása	15
3.2 Vizsgálati körülmények.....	16
4. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELEÉSÜK.....	18
4.1 Értékelési szempontok	18
4.1.1 Continuation, Cn / Folytatás, Fo.....	18
4.1.2 Completion, Cm / Kiegészítés, Kg.....	19
4.1.3 New elements, Ne / Új elemek, Úe	20
4.1.4 Connections made by lines, Cl / Vonalakkal létrehozott kapcsolatok, Vk.....	20
4.1.5 Connections that contribute to a theme, Cth / Témához Kötődő Kapcsolatok, Tk	21
4.1.6 Boundary-breaking, frame dependent, Bfd / Körvonalat megőrző - részlet függő, Ksz	22
4.1.7 Boundary-breaking, frame independent, Bfi / Körvonalat megőrző - részlettől független, Krsz	23
4.1.8 Perspective, Pe / Perspektíva, Pe	23
4.1.9 Humor, Hu / Humoros, érzelmes megoldások, Hu.....	24
4.1.10 Unconventionality, Uc(a, b, c, d) / Nem szokványos megoldások, Nsz.....	24
4.1.11 Speed, Sp / Sebesség, Se	26

4.2 Eredmények.....	26
5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK	28
5.1 Következtetéseim	28
5.2 Javaslataim	28
6. ÖSSZEFOGLALÁS	30
7. IRODALOMJEGYZÉK	31
8. ÁBRÁK JEGYZÉKE.....	33
9. MELLÉKLETEK.....	34
10. NYILATKOZATOK	36

1.BEVEZETÉS ÉS CÉLKITÚZÉSEK

A 'TCT-DP kreatív gondolkodás teszt összehasonlító elemzése különböző szociokulturális háttérű, 4-7 éves gyerekeknél' című munkám során azzal kapcsolatban vizsgálódom, hogy az óvodás korú gyermekek szociokulturális háttere kimutathatóan befolyásolja-e a kreatív gondolkodásuk fejlődését és ha igen, milyen irányban. Ennek vizsgálatára mérőeszköznek a TCT-DP rajzos kreatív gondolkodás tesztet választottam.

Összesen 5 intézménybe volt szerencsém ellátogatni TCT-DP tesztek felvétele céljából. Mindegyikben egy vagy két csoportnyi nagycsoportos segítségét kértem a teszt kitöltésében. Az 5 intézményt aszerint választottam, hogy átlagosan milyen gazdasági háttérből érkeznek az oda járó gyerekek, illetve hol helyezkednek el. Ennek megfelelően tehát kerestem kiemelkedően hátrányos helyzetű településeket, valamint intézményt, ahova a kiemelkedően kereső és jó szociokulturális helyzetben élő családok járatják óvodás gyermekeiket. A mai átlagos gazdasági háttérű intézményekhez több személyes ismeretség is fűzött, így azokat volt a legkönnyebb megtalálni.

Az adatgyűjtés végén összesen 65 gyermekkel sikerült felvennem TCT-DP tesztet. Ezek értékelése után azt szeretném látni, hogy van-e jelentős eltérés az eredményekben, tehát a kreatív gondolkodás fejlődését jelentősen befolyásolhatja-e a gazdasági közeg, amiben kialakult.

Ha időben ki tudjuk mutatni valaminek a befolyásoló tényezőit, időben tudunk tenni azok ellen, megpróbálni korrigálni a lemaradást. Tehát ebben az esetben, ha bebizonyosodik a teszteredményekből, hogy a szociokulturális háttér igenis befolyásolhatja a gyermekek kreatív gondolkodásának a fejlődését, elkezdhetünk azon javítani mielőtt tovább lép az iskolába.

Véleményem szerint ez igen fontos lenne, ugyanis rengeteg publikációban olvashatunk róla, hogy az iskolába kerülés jelenleg alapján véve is ront az ilyen eredetű problémákon. Ezen kívül a kreatív gondolkodás az évek előrehaladtával, ahogy újabb és újabb problémákkal kell szembenéznie a társadalomnak egyre fontosabb érték, erről egy koreai¹ tanulmányban is írnak, amiről még szót fogok ejteni.

Természetesen mindezek előtt írok magáról a kreativitásról, kreatív gondolkodásról, mint fogalomról. Leírom miért fontos a kreatív gondolkodással foglalkozni pedagógiai

¹ Lee, -Kyung Hwa (2005) - The relationship between creative thinking ability and creative personality of pre-schoolers, International Educational Journal

szempontból is. Leírom, hogyan hat a gyermek környezete a kreatív gondolkodásának fejlődésére. Valamint az alanyok rajzzal kapcsolatos életkori sajátosságairól és az elvárható képességekről is beszélek.

2.SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

A TCT-DP betűszó jelentése Test for Creative Thinking-Drawing Product, azaz kreatív gondolkodást mérő teszt-rajzolt termék. Azért ezt a tesztet fogom a kutatásom mérőeszközüül használni mert, bár többféle kreatív gondolkodás teszt létezik már, ezt találtam a legjobbnak a dolgozatom céljának eléréséhez. Ezt egy német² tanulmány is alátámasztja melyben az egyik készítő elmagyarázza miért is kiemelkedő ez a teszt korábbi társai közül. Számomra, ami a legfontosabb ezek közül, hogy szélesebb körben is használható hiszen nincs korosztályi kötöttség. Tehát ennél a tesztnél nem jelent gondot, ha iskolásnál fiatalabb korosztállyal kell felvennem, ami társaira nem feltétlenül igaz.

A korábban említett tanulmányból azt is megtudhattam, hogyan kell felvenni ezt a tesztet szabályszerűen. Valamint egy másik írásban arról is tájékozódtam milyen szempontok szerint fogom kiértékelni a kitöltött tesztlapokat. Az eddig olvasottak általánosságban iskolás korosztályról beszélnek, de ez nem jelent gondot, egyetemi tanulmányaim nyomán tudom mire számíthatok a tesztfelvétel körülményeit és az eredmények tekintetében.

2.1 Gyermekrajz kutatás történelme

A gyermekek ábrázolásairól készült első tudományos mű a 19. század végén kezdett megszületni. Corrado Ricci, egy olasz művészettörténész egy véletlen felfedezését követően kezdte el gyűjteni a gyermekrajzokat. Megfogta a rajzok érdekességei, frissessége és kifejezőségük, úgy gondolja ez a „művészet ősforrásaihoz vezethet vissza”³. Évtizedekig elfogadott volt, miszerint a gyerekek rajzfejlődése mintegy leutánozza a történelem során lezajló stílusváltozásokat.

Később pszichológusok által már új elképzelések is kezdtek megjelenni. Idővel a 20. század elejére a gyermekrajzok kutatását és vizsgálatát átvették a képességfejlődést vizsgáló szakemberek a művészettörténészekről.

² K. K. Urban (2005) - Assessing creativity: The Test for Creative Thinking - Drawing Production (TCT-DP) International Education Journal

³ Kárpáti A. (1995) (szerk.) - Vizuális képességek fejlődése, Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Szeged in: Kárpáti A.- Epizódok a „gyermekrajzfejlődés” kutatásának történetéből

Mikor a 19. században elkezdték gyűjteni a gyermekek rajzait, még nem volt fontos az alkotó kiléte, kora, háttere és a többi, ma alapvetésnek számító adat. Azonban mikor az ehhez megfelelő (fentebb olvasott) szakemberek kezébe került az anyagok gyűjtése, elkezdte a jelenlegi formáját felvenni és elemzésük felvette diagnosztikus szerepét. Igyekeztek megállapítani egy átlagos szintet a rajzok minőségében és az attól való jelentős eltéréseket vizsgálták. Ebben az időben még csak egyet vettek figyelembe (biológiai adottság) a három tényezőből (biológiai adottság, kultúra sajátosságai, alkotó stílusa/ízlése) ami a gyermekrajz fejlődésére kihat.

Az 1950-es években jött létre hivatalosan is ezeknek a kutatásoknak a pedagógiai irányzata. Ez V. Lowenfeld, német pszichológusnak volt köszönhető, aki elkezdte a fejlesztési módszerek hatékonyságát is vizsgálni.

A firkákkal a korábbi időkben is számoltak és osztályozták is őket, azonban közel sem tulajdonítottak nekik akkora jelentőséget amekkorát érdemelnek. Valódi jelentőségüket Rhoda Kellog ismerte fel először szintén az 1950-es években. Nagyjából fél millió firkát gyűjtött 2-6 éves gyermekektől, ezek rendszerezésével találta meg a 20 alapfirkát, amelyek az 1. ábrán láthatóak. Kellog ezt a 20 féle firkát tartotta a művészet alapkövének.

A gyerek plasztikus ábrázolásáról közel sincs annyi kutatás, mint a grafikáról, azonban ez is hozzátartozik az ábrázolás fejlődéséhez. Az óvodás korú gyerekek plasztikai ábrázolását 4 korszakra osztották fel, Ezek hasonulnak a rajzfejlődésben használt korszakokhoz.⁴

2.2 Életkor és az elvárható képességek

Akár egy-egy év is igen nagy eltérést jelenthet a rajzolás fejlődésében. Fontos tudni, hogy egy bizonyos életkorú gyerektől mi várható el technikailag ezen a téren, még ha a lélektani elemzés most nem is a feladat. Ez legfőképpen a kitöltött tesztlapok kiértékelésénél

1. ábra 20 alapfirkák Forrás: Kárpáti A. (szerk.) - Vizuális képességek fejlődése in: Kárpáti A.- Epizódok a „gyermekrajzfejlődés” kutatásának történetéből 22. o

⁴ Kárpáti A. (1995) (szerk.) - Vizuális képességek fejlődése, Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Szeged in: Kárpáti A.- Epizódok a „gyermekrajzfejlődés” kutatásának történetéből

lesz fontos ebben az esetben. Számomra az 4 és 7 év közötti gyerekek rajzfejlődése számít, ezért igyekszem ezt az intervallumot felölelve írni.

Piaget szerint 4-5 éves korban kezdődik meg a valódi ábrázolás. A mai 4-6 éves gyermekek második legkedveltebb időtöltése a rajzolás. Ők még önmaguknak alkotnak az előítélet, felelősségtudat és ismeretek hiányában ezért ilyenkor a legszabadabban és legtisztábbak a kreatív megnyilvánulások.⁵

A valódi ábrázolás előtt figyelhető meg sokak elmélete szerint a Firkakorszak, amiről már korábban is ejtettem szót. A gyermekrajz fejlődésének legelfogadottabb korszakolása Viktor Lowenfeldtől származik. Lowenfeld az 1-3 éves kort nevezi firkakorszaknak s azt négy részre bontja fel, ám ez az aktuális témában nem hordoz jelentőséget.⁶

Már 4 éves kortól megszakad a test mozgásához kötöttség, ami a firkálásnak jellemzője, egyre fontosabb lesz a szimmetria, sorozatok, ritmus, egyenletesség rajzaikban. Erre érzékenyek, nyugalmat jelent nekik az ismert ismételtetés, ezért szeretik a már hallott mesét is újra és újra meghallgatni akkor is, ha fejből tudják. Egészséges fejlődés esetén ez stabil állapot nyújt az új felfedezéséhez, változások feldolgozásához. Ez az alapja a kreatív gondolkodás kialakulásának és fejlődésének is. Erre a tesztek felvétele során számos példát láthattam.

Ezeket az éveket (5.-7. év) végig kíséri az optimális heterogenitás elve⁷, az egyre nagyobb fokú heterogenitás felé haladunk. Az eleinte egyhelyen hemzsegő részletek 6 éves korra már feloszlanak és a lap teljes, egyenletes kitöltése veszi át az uralmat, vagyis a homogenitás.

Öt éves korban már általában betöltik a rendelkezésre álló teret, de ez nem jelenti a hemzsegő részletek hiányát. Ennek oka a semmitől való 'félelem'. De maga a tervszerűség ábrázolása még primitív, a Nap a tér alapvető rendezője. Ebben a korban a színezésnél törekednek a valósághoz való hasonlóságra, de csak a számukra fontos részeket színezik ki. Általában

⁵ Feuer M. (2000) - A gyermekrajzok fejlődéslélektana, Akadémia kiadó, Budapest

⁶ Kárpáti A. (1995) (szerk.) - Vizuális képességek fejlődése, Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Szeged in: Kárpáti A.- Epizódok a „gyermekrajzfejlődés” kutatásának történetéből

⁷ Optimum elve

4-5 féle színt használnak, gyakran komplementer színpárokat de persze nem tudatosan. A szín néha önmagában valaminek a jelképe a rajzokon, például az emberek neve.⁸

Lowenfeld ezt a korszakot (4-6 év) Presematikus korszaknak nevezi. Ekkor kezd kialakulni a gyermek rajz 'stílusa', elkezdi kialakítani és bővíteni a sémaanyagát, amivel a későbbiekben dolgozni fog. Lowenfeld fontosnak tartja azt is megemlíteni ebben a korban, hogy a színek használata és annak fejlődése nagyban függ az elérhető eszközöktől és a pedagógus ízlésétől is. Azután következik majd a Sematikus korszak (7-8 év) ahol majd differenciálódnak és stabilizálódnak a saját alapelemek.⁹

4-5 éves korban már tudnak viszonylag kontrolált egyeneseket húzni. Ez ilyenkor már az állatrajzuk vázán is jól megfigyelhető. Általában 6 éves kortól jelenik meg itt a zárt törzs és a négy láb.

A 4-6 éves kor az emberábrázolásra az ideoplaszticitás jellemző, vagyis nem az embert rajzolja le csak annak a képzetét. Egyes részek mások fölé emelkednek, amelyeket valamiért fontosabbnak ítél meg a gyermek, mások meg sem jelennek. Ezek nem a gyermek tudásából erednek, hiszen attól, hogy nem rajzolja le, még tudja, hogy a testvérének is van keze. Négy éves korban lesz a rajzok legkedveltebb témája az emberábrázolás, ekkor még megjelenhetnek számfeletti részletek is. 5 éves kor körül elkezdődik a nemi különbségek ábrázolása. Megjelennek a hercegnők, lovagok, tündérek és egyéb tipikusan nemekhez kötött karakterek és szimbólumok.

Mikor egy óvódás munkáját szemléljük, nem szabad megfeledkezni arról, hogy a figyelemre ebben a korban még az érzelmi szinkretizmus¹⁰ jellemző. Ez nem jelenti azt, hogy nem tudnak kifejezetten, akár meglepően részletes rajzokat produkálni, éppen ellenkezőleg. Ha egy gyermek figyelmét jól megfogja valami, ahhoz érzelmileg kötődik, alaposan megfigyeli és meglepően részletes munkákat is képes készíteni. Ez lehet egy állat, növény, személy, tárgy és igazából bármi a gyermek személyiségétől függően. Ezzel párhuzamosan persze, ha a

⁸ Kárpáti A. (szerk.) - Vizuális képességek fejlődése, Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Szeged (1995) in: Zsáki I. - A környezet tükröződése a gyermekrajzokban, Az óvodásgyermek rajzkészségének tükröződése a gyermekrajzokban, Óvóképző Főiskolák Tudományos Közleményei

⁹ Kárpáti A. (1995) (szerk.) - Vizuális képességek fejlődése, Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Szeged in: Kárpáti A.- Epizódok a „gyermekrajzfejlődés” kutatásának történetéből

¹⁰ Önkéntelen figyelem, arra figyel, ami érzelmileg megragadja

gyermeket nem fogja meg az adott téma, nem fog különösebben energiát fektetni annak ábrázolására. Ez magyarázza az emberábrázolás ideoplaszticitását is.

Címadás ebben a 3 évben eleinte még csak a rajzon látható tárgyak megnevezésével történik. Ennek ellenére a címek általában többszavasak. Majd ahogy a gondolkodás és koncentráció fejlődik a rajz közben is adnak címet. Az 5 évesek nagy része már előre ad címet majd a 6 évesek között szinte már mindenki előre ad címet a rajzának.

Tapasztalataim az esetek nagyrésztében ennek megfelelően alakultak. Megfigyeltem, attól még, hogy esőre adnak címet a rajznak, az nem mindig reflektál arra, ami a képen látható. Volt olyan tapasztalatom, hogy a gyermekek a címet, mint fogalmat nem értették és a magyarázat után is úgy döntöttek, inkább nem adnak címet az alkotásnak.

Elemzési szempontom lesz a rajzokban a humor megjelenése is. A gyerekrajzokban a humor akkor jelenik meg mikor magának vagy a társának a megnevettetésére készül a rajz. Ebben persze tudattalanul benne van a szorongás csökkentése is. A humor forrása általában az inkongruencia, a túlzás vagy az ellentét. Négy éves korban már humorosnak tartják és rajzolnak össze nem illő elemeket, a túlzások ábrázolása a hetedik életévtől jellemző.¹¹ A tesztek kitöltése során is tapasztaltam, hogy a gyerekek egymást vagy engem igyekeznek szórakoztatni. Ez sokszor az oda nem illő, groteszk cím adásában nyilvánult meg.

2.2.1 Rajzeszköz használata

Egy óvodapedagógusnak feladata a gyerekeket megismertetni úgy a képzőművészet eszközeivel is, mint ahogy sok mással. Bármilyen eszközt adunk a gyermek kezébe, az először kísérletezni fog vele, megtapasztalja annak tulajdonságait, a benne rejlő lehetőségeket és határokat. Így van ez a ceruzával, ragasztókkal, gyurmával, papírral, ollóval és mindennel, amit a gyermek megkaparint. Ezt a felfedezést is ösztönöznünk kell, az életkorhoz és igényekhez mértén támogatni, megfelelő odafigyeléssel a biztonságra.

Egy kisgyermek nagyjából másfél éves korában kezd el nyomot hagyni a papíron, homokban stb. valamilyen eszközzel. Ilyenkor még marokra fogja az eszközt és cikcakkban firkál vele. Élvezetet okoz neki maga a tény, hogy nyomot hagy, a rajzmozgás funkcióöröme. Rajzolás közben még az egész teste mozog, lendületes.

¹¹ Feuer M. (2000) - A gyermekrajzok fejlődéslélektana, Akadémia kiadó, Budapest

2 éves kora után kezd el a gyermek szabályos ceruzafogása kialakulni. Az eszközt már a mutató-, középső- és hüvelyk ujjával fogja. Azonban így még a papíron merőlegesen tartja. A rajzolás funkcióöröme 3 éves kor körül elgyengül, egyre fontosabb a rajz tárgya.

Általában 4-4,5 éves korában már csak a mutató- és hüvelyk ujjával vezeti a ceruzát, de még a hegyéhez közel fogja. Végül 6,5 éves kor körül alakul ki a rendelt ceruzafogás. Ilyenkor már jól stabilizálja az eszközt és a mutatóujj vezeti.¹²

2.3 A környezet hatása

Ahogy az emberiség változik úgy a környezete is változik, fejlődik. Ez a gyermekek felnevelkedése alatt természetesen rájuk is hatással van és így ők is változnak. A generációk képességei között már többször is bizonyítottan eltérés van és ez a gyorsan változó környezet hatása. Ezért is érdekel, hogy ha a gyermek a jelenlegi normától elmaradottabb vagy jobb körülmények között nő fel az ilyen módon hatással van-e a kreatív gondolkodásának alakulására.

Zsáki István azt írta¹³, a technika fejlődésével, új dolgok személyes meg tapasztalásával, új tárgyak és cselekvések megismerésével a gyermeknek megnőtt a sémaanyaga, színesebb, képszerűbb lett a munkájuk. Már ő is figyelt meg bizonyos minőségekben való fejlődést, ami a 10 évvel azelőtti gyermekekre még csak évekkel később lett volna jellemző. Például a háromévesek témaválasztása, használt színeinek és formaanyaguk mennyisége a korábbi 4-5 évesekénél felel meg.

Ebből arra következtettek, hogy a gyermekeknek nem csak gyarapodott a sémaanyaga mert új féle dolgokat láttak, éltek meg, hanem tartós fejlődés is történt a generációk képességeiben a környezet hatására. Bebizonyosodott hát kétségtelenül, hogy a környezet mindenképp jelentős hatást fejt ki a gyermekekre. Továbbá ki lett emelve, hogy a gyermeket előbb ragadják meg témák, képek, ha azok élményhez kötődnek. Tehát ha egy gyermek olyan

¹² Kárpáti A. (1995) (szerk.) - Vizuális képességek fejlődése, Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Szeged in: Mérei F., V. Binét Á.-Gyermekelektan, Gondolat, Budapest (1981) in: A gyermekrajz

¹³ Kárpáti A. (szerk.) - Vizuális képességek fejlődése, Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Szeged (1995) in: Zsáki I.- A környezet tükröződése a gyermekrajzokban, Az óvodásgyermekek rajzkészségének tükröződése a gyermekrajzokban, Óvóképző Főiskolák Tudományos Közleményei

környezetben nő fel, ahol kevés új dologról van személyes élménye, az befolyásolja a fejlődését. Ez pedig igen nagy mértékben ered az életkörülményeiből.

Akármilyen tulajdonságát nézzük a kreativitásnak, (például kíváncsiság, vakmerőség, alkotásvágy) a környezet azt általában hátráltatja vagy serkenti. Ha sokat várnak el a gyermek-től és sikerorientált a környezet az gátolhatja olyan módon, hogy a gyermek csak a felnőttek értékrendszerében biztos sikert ígérő dolgokkal mer foglalkozni. Ezáltal lehet, nem fejlődik kellő mértékben a vakmerősége.

A munka és a játék szembeállítása is befolyásolja a fejlődést. Ha a munka komoly és sikerorientált, a játék pedig haszontalan, komolyanvehetetlen szórakozásként van kezelve, az elveszi a teret a kreativitás kibontakoztatástól.

A rosszabb szociokulturális környezetre jellemzőbb a nemi szerepek túlhangsúlyozása. Ez is gátolja a kreatív gondolkodást hiszen a gyermek így sok mindentől úgymond el lesz zárva és készen megkap dolgokat, ami iránt érdeklődnie kéne. A kreativitás fejlődéséhez viszont szükséges, hogy minél több szempontból nézhessünk a dolgokra.

A kreativitás fejlődése divergens gondolkodással jár. Ezért fontos, hogy a gyermek elsődleges szocializációs közege, a család, elfogadó, megengedő és rugalmas legyen ezzel kapcsolatban.

A legfontosabb tehát, hogy a környezet, támogató, elfogadó, de szabadságot adó, élményekkel teli legyen, hívjuk fel a gyermek figyelmét jelenségekre, összefüggésekre, biztosítunk teret a felfedezésnek, s türelmesen válaszoljunk a sok-sok kérdésre! Ha a pedagógus ismeri a családot, tudja, hogy neki erre kiemelten figyelnie kell, hogy a gyermek megkapja, ha nem is otthon, de az óvodában.

2.4 Mi a kreativitás?

Minden a kreativitással foglalkozó kutató más szemszögből vizsgálja a témát, így igen sokféle definíciónk van róla. Van, aki az emberi személyiség alapvető jellegének, képességének vagy tulajdonságának tartja, vannak, akik megkülönböztetik, hogy folyamatról vagy tevékenységről van-e szó és van-e ennek fizikai terméke. Mások mind egybe veszik és a problémamegoldással foglalkoznak elsősorban, a tapasztaltakból való új és értékes kapcsolatok, elemek létrehozásával.

A 21. századi álláspont szerint minden ember lehet valamilyen szinten kreatív. Ez akkor mutatkozik meg igazán, amikor problémát kell megoldani hiszen a problémamegoldó gondolkodás is része a kreativitásnak. Azt is mondhatjuk, a kreatív gondolkodás is egy problémamegoldó stratégia.¹⁴

A cselekvés és a gondolkodás az alapjai a kreativitásnak, ezek bármelyike nélkül nem is beszélhetnénk róla. Ez a belső folyamat nem áll távol az intelligenciától, a tapasztalatoktól vagy ismeretektől sem. Azonban ezeken túllép, valamilyen szinten magába foglalja őket, hiszen ez egy önálló alkotó tevékenység. Többek között beszélhetünk a problémaérzékenységről, az összefüggések átlátásának, a szempontváltás képességéről, a merészségről, a komplex gondolkodásról. Ezek mind az átlagot meghaladó intelligenciát tételezik fel. Azonban a kreativitás és az intelligencia relációja nem egyenesen arányos. Minél intelligensebb valaki, annál kreatívabb lehet, de attól, hogy valaki kiemelkedően intelligens, még nem lesz automatikusan kreatív. Ez a kettő sem jár együtt, de szétválasztani sem lehet őket teljesen.

Szányel, Schablauer és Takács¹⁵ fogalmazták meg miszerint „Kreativitása biztosítja belső szabadságát, külső és belső környezetével való harmonikus kapcsolatát, felhasználhatóvá teszi élményvilágának ismereteit, tapasztalatait és megkönnyíti interperszonális kapcsolatainak kialakulását és a kommunikációt.”

Tehát nem szabad csak úgy tekinteni erre a tulajdonságra, mint egy, a társadalom által kihasználható képesség. A kreativitás magának a személynek is fontos, felszabadító, az életet szebbé és könnyebbé tevő képessége.

2.4.1. Miért fontos a 21. században

A kreativitásnak a tudományos kutatása az 1950-es években kezdődött. Az évtized végétől már többen pénzügyileg is támogatták a kutatásokat. Ezt magyarázza, hogy a szakemberek és a vezető politikusok egyetértettek abban, miszerint a társadalom jövője nagy mértékben a tudományos és mérnöki felfedezéseken, újításokon áll.

Mint azt fentebb is említettem, egyre fontosabb és fontosabb lesz a kreatív gondolkodás mind a személy, s még inkább a társadalom számára. A tudomány, a művészetek, minden

¹⁴ Fodor L. (2007) - A Kreatív személyiség, Mgiszter, 5. évf. 2. szám

¹⁵ Schleinerné dr. Szányel Erzsébet, Schablauer Zoltánné, dr. Takács Zoltán- Van egy ötleted? A kreativitás fejlesztésének lehetőségei otthon, iskolában, Kaposvár (2001)

a környezetünkben és maga az ember is folyamatosan változik.¹⁶ Ahhoz, hogy ezt követni tudjuk, mindig valami újat, mást kell kitalálni, ami a problémát áthidalja. Azaz a lehető legtöbb ilyen fejlett képességgel rendelkező emberre van és lesz szükség. Olyanra, aki nem a megszokottat látja, keresi a dolgokban, valamint kutat és talál új összefüggéseket. Ahhoz, hogy ez lehetséges legyen már fiatal korban támogatni és fejleszteni kell a kreativitást, s ezzel új feladat állt a pedagógia elé.¹⁷

2.5 Kreativitás és pedagógia

„Lényegében tehát komplex, dinamikus jelenség, olyan folyamat, amely önmagát fejleszti és bontakoztatja ki, s amely eredete mellett célját is magában hordozza. Megnyilvánulhat a gondolkodásban, a tevékenységben, annak produktumában, valamint a magatartásban és életvitelben egyaránt.”¹⁸

Bár a fentiek szerint a kreativitás önmagát bontakoztatja ki, mégis fontos, hogy támogassuk, segítsük megnyilvánulásait. Ha másért nem is, a környezet esetleges gátló hatásai kompenzálása gyanánt.

A jelenlegi oktatási rendszerben a tanterv általános célja az alapműveltség, a lexikális tudás elsajátítása. Ez azonban, ha nincs jól megtámogatva, nem teremti meg a megfelelő környezetet a kreatív gondolkodás fejlődésének. Ha a kreativitás el van nyomva a problémamegoldó gondolkodás sem alakul úgy, ahogy az egyén képességei engednék, ami önmagára és a társadalomra nézve is hátrány lesz.

Igen fontos lenne, tehát, hogy a pedagógusok kiemelt figyelmet fordítsanak a témának. Erre meg kell adni a teret, mind óvodában, mind iskolában. A kreativitás fejlődésének a kezdete a csecsemő játékára, kísérletezéseire vezethető vissza, de óvodás korban kezd igazán kifejeződni ez a gondolkodásmód és ha támogatjuk csodás dolgokra képes már akkor. Szükséges, hogy a saját gondolatmenetüket követve, feltétel nélkül elfogadó, türelmes, ítéletmentes környezetben találhassanak ki megoldásaikat, kifejezhessék magukat és megalkothassák ötleteiket.

¹⁶ Fodor L. (2007) - A Kreatív személyiség, Magszter, 5. évf. 2. szám

¹⁷ Lee, -Kyung Hwa (2005) - The relationship between creative thinking ability and creative personality of pre-schoolers, International Educational Journal

¹⁸ Schleinerné dr. Szányel Erzsébet, Schablauer Zoltánné, dr. Takács Zoltán- Van egy ötleted? A kreativitás fejlesztésének lehetőségei otthon, iskolában, Kaposvár (2001)

Egy óvodásnak erre a legtöbb lehetőséget a szerepjáték biztosítja, ahol szabadon, a képzeletét használva bármit ki tud fejezni, kísérletezhet. Ha ezt, csak a kellő mennyiségben, de segítjük is akkor több értéket viszünk a játékba anélkül, hogy elnyomnánk ötleteit. Természetesen más játékos tevékenységben is ott a potenciál a kreativitás fejlődésére, ha azt ki tudjuk használni és a gyermek élvezettel, felszabadultan végzi.

A nagy támogatásban és fejlesztésben azonban fontos figyelembe vennünk az adott korok képességeit tehát egymásra épülő rétegekben kell gondolkodnunk. Ez azért fontos mert a hirtelen túl nagy 'elvárások', többszöri kudarcélmény megrongálják a gyermek viszonyát a kreativitással amire sajnos nem is kevés példát lehet találni. A túlzottan erős vagy nem építőjelleggel megfogalmazott kritika, illetve a nem megfelelően nagy elvárások azt eredményezhetik, hogy a gyermek csak a külső megerősítésre törekszik, nem a saját gondolatait igyekszik kifejezni.

3.ALKALMAZOTT MÓDSZEREK

A továbbiakban bemutatom az intézményeket, amiket a szakdolgozat témájához szükséges adatok gyűjtésére választottam. Összesen 5 intézményben volt szerencsém nagycsoportosokkal TCT-DP tesztet elvégeztetni. Ezek közül kettőbe a mai gazdasághoz mérten átlagos-, kettőbe az átlagos alatti- és egybe az átlagos feletti szociokulturális háttérű gyerekek járnak általánosságban.

3.1 Intézmények bemutatása

A teszt felvételének helyszínéül szolgáló intézményeket gondos utánajárással választottam meg. A csoportokban dolgozó pedagógusok a családlátogatások és a több éves ismeretség során jól átlátják a gyermekek otthoni környezetét, háttérét. Így biztos információt kaptam a gyerekekről, akikkel a tesztet felvehettem és a statisztikában tudom hova kell őket elhelyezni.

Az egyik mai átlagos szociokulturális háttérrel képviselő intézmény a Pécsi Apáczai Óvoda lett. Ez Pécsen 3 óvodát foglal magába. Mivel a külső gyakorlatomat is itt töltöttem, személyes rálátásom is volt a gyerekek életkörülményeire. Az óvoda jellegzetessége, hogy sportóvoda, madárbarát és zöld óvoda is. A személyiség fejlesztésében a Montessori pedagógia elveit és eszközeit használják.

A fent említett kategória másik képviselője a Kaposvári Campus Gyakorló Óvoda. Az intézmény magától értetődően egy gyakorlati helye az óvodapedagógus képzésnek, a heti csoportos gyakorlatomnak helyszínéül is szolgált így az ottani gyerekközösségre is volt rálátásom. Az intézmény büszke arra, hogy állat és madárbarát óvoda is, szintén zöld óvoda és megkapta „A legszebb konyhakertek” Magyarország címet is. A gyerekek minden nap kapcsolatba kerülhetnek és gondozhatják az óvoda csirkéit és nyulait, illetve saját kertjüket.

Az átlagosnál jobb szociokulturális háttérű gyerekekkel a Kaposvári Tar Csatár Központi Óvoda, Szántó Utcai Tagóvodájából volt lehetőségem adatot gyűjteni. Az intézmény programját a művészeti nevelést kiemelve, előtérbe helyezve alakították ki. A tagóvoda rendelkezik a Madárbarát Óvoda és a Kincses Kultúróvoda címekkel.

A mai átlagosnál rosszabb körülmények között felnövő gyerekekkel a Nemesdédi Óvodában találkoztam. Nemesdéd egy Somogy vármegyében elhelyezkedő község. Az intézmény

önkormányzati fenntartású, de a KézenFogva Alapítványhoz is tartozik. Vizsgálatom végzésének időpontjában 2 vegyes csoportba jár összesen 51 gyermek. Az épületet pár éve felújították így a gyerekeknek nagy, jó állapotú termeik vannak, a csoportszobák korszerűen felszereltek.

A mai átlagosnál rosszabb körülmények között felnövő gyerekekkel a Vései Óvodában találkoztam. Vése egy Somogy vármegyében elhelyezkedő község. Az intézmény önkormányzati fenntartású, de a KézenFogva Alapítványhoz is tartozik. Vizsgálatom végzésének idején egy vegyes csoport jár az intézménybe, ami 18 főből áll. Ebben a csoportban 8 nagycsoportos korú gyermek van, akikkel a tesztet fel tudtam venni, mint megtudtam közülük csak egy gyermek volt, aki nem beszédhibás. Az intézmény épülete nem nagy, de az elmúlt években sikerült tágas és otthonos tereket kialakítani, sok mindent önerőből. A pedagógusok elmondása szerint kiemelt eszközük a képzőművészet a nevelésben, ezen belül a népművészet is jelentős szerepet kap.

3.2 Vizsgálati körülmények

A vizsgálat körülményeinek kialakításakor több szempontot is figyelembe kellett vennem. Elsősorban a teszthez tartozó, ezzel kapcsolatos utasításokat követtem. Ezt azonban olyan szemmel kellett nézmem, hogy a korosztály számára is alkalmas legyen. A leírást nem tudtam szóról-szóra követni hiszen az általános, főleg az iskolás korosztálynak megfelelő instrukciókat ad. Az óvodásokat nem tudom egymás mellé padsorokba beültetni arra számítva, hogy megfelelő mértékű a feladattudatuk és nem zavarják meg egymást. Illetve, nem szerettem volna, hogy kényelmes rálátásuk legyen egymás munkájára és 'inspirálódjanak', elemeket vegyenek át egymástól és egyéb ehhez hasonló viselkedés, ami befolyásolja a teszt eredményét.

Mikor megérkeztem a csoportokhoz bemutatkoztam a gyerekeknek és játékos megfogalmazással elmeséltem nekik mit fogunk csinálni. Felmértem ki szeretne segíteni nekem ebben hiszen nem kötelezhetek egy óvodást egy kötött feladat megoldására és egy időben várhatom el, hogy optimálisan éljen a kreatív gondolkodásával.

Néhány helyen volt lehetőségem a gyerekeket kiemelni a csoportból, így sokkal jobban tudtam kontrollálni a körülményeket. Egyszerre mindig csak annyi gyermekkel dolgoztam amennyit külön le tudtam ültetni, egymástól távol. Volt, ahol a gyerekek és az asztalok száma megfelelő arányú volt ahhoz, hogy egyszerre a csoportban le tudjam őket ültetni.

Természetesen segítségemre voltak a pedagógusok és amíg kellett, a többi gyermekkel kint voltak az udvaron vagy a csoportban.

Mivel nagycsoportos korosztállyal dolgoztam, mindenki sima színesceruzát kapott több vagy egy színben attól függően mennyi eszköz állt a rendelkezésemre. Többször megesett, hogy egy keresett színt nem találtak, akkor azt is biztosítottam számukra, amennyiben kértek és volt rá lehetőség.

Mikor egy kisgyermek végzett a munkájával, vagy felszabadult egy hely, megkértem, hogy küldjön helyette valakit, aki még szeretett volna rajzolni, vagy megkértem, hogy várja meg a többieket amíg végeznek és addig lekötöttem a figyelmemet. Ebben is segítségemre voltak az intézmény pedagógusai. Az újonnan érkezővel mindig ismertettem a 'feladatot', elmondtam neki a teszthez tartozó történetet. A kérdések megválaszolását a tesztlaphoz tartozó utasításoknak megfelelően végeztem, tehát semleges és a tesztlappal kapcsolatban bármit megengedő válaszokat kaptak.

Mindenki addig dolgozhatott amíg úgy nem érezte elkészült. Ekkor, ha lett címe a munkának azt ráírtam. Illetve az életkorukat, a kezdés és befejezés idejét is lejegyeztem, de kiértékeléskor álltatában ez nem lett releváns.

Mikor minden gyermek végzett, mindannyiuknak megköszöntem a segítségét. Nagyjából fele arányban találkoztam a feladatnak lelkesen nekivágó és azt csak valahogy elvégző gyerekekkel.

4. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK

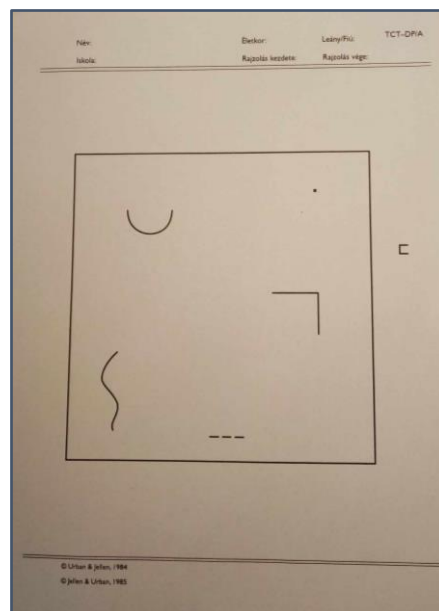
A következőkben bemutatom a tesztek kiértékelésének szempontjait és azok eredményeit. Továbbá leírom, mi lett a kutatásom eredménye.

4.1 Értékelési szempontok

A tesztet, amit szakdolgozatom eszközéül választottam Klaus K. Urban és Hans G. Jellen fejlesztették ki 1996-ban. Az akkor létező kreatív gondolkodást felmérő tesztekben találtak, szerintük megváltoztatni való tulajdonságokat, ez ösztönözte őket az új eszköz megalkotására.¹⁹

A teszthez pontosan megadták az értékelési szempontokat, paramétereiket. Ezeket követve könnyedén meg tudtam határozni az eredményeket.

A teszt „A” és „B” lapot is tartalmaz, én csak az „A” lapot használtam, ami a 2. ábrán látható. A „B” tesztlap ugyan így néz ki csak 180 fokkal elforgatva.

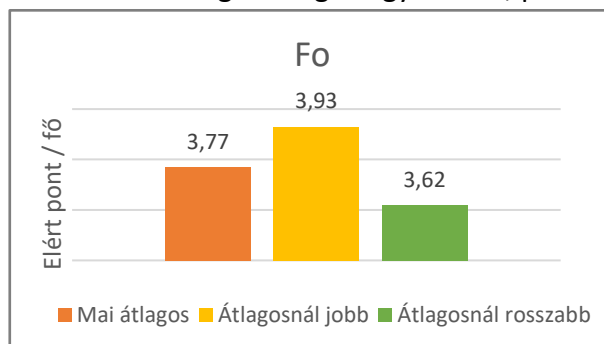

2. ábra TCT-DP „A” tesztlap Forrás: saját fotó

4.1.1 Continuation, Cn / Folytatás, Fo

A 'Folytatás' szempontra akkor kap a kitöltő pontot, ha felhasználja, folytatja a megadott vizuális elemek valamelyikét. Akkor is jár pont, ha valamilyen formában felhasználta az elemet, összeköti őket vagy akár csak megismétli. 0 és 6 pont között, annyi pont adható, ahány megadott vizuális elemet folytatott a hatból. Ez a hat elem magába foglal egy félkört, pontot, nagy szögletes elemet, hullámos vonalat, szaggatott vonalat és a kereten kívüli nyitott szögletes formát.

A 3. ábrán látható diagrammban foglaltam össze, milyen eredményeket értek el a gyerekek körzetenként. Ennél a

3. ábra Folytatásért kapott pontok átlaga/fő körzetenként Forrás: saját szerkesztés

¹⁹ K. K. Urban (2005) - Assessing creativity: The Test for Creative Thinking - Drawing Production (TCT-DP) International Education Journal

szempontnál a mai átlagosnál jobb szociokulturális környezetben élő gyerekek érték el a legmagasabb átlagos pontszámot személyenként, ami 3,93 pont a hatból.

Természetesen nem tudtam tört pontszámot adni, ebben és az elkövetkezendő diagramokban a gyerekek elért pontjait elosztottam a kategóriákként kitöltők számával és az így megkapott egy főre eső átlagos pontszámot tüntettem fel.

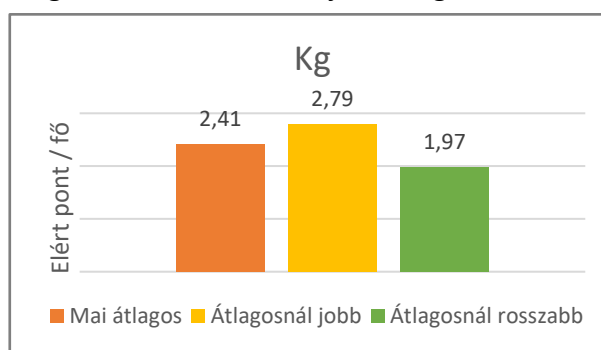
Ennél a pontnál az összes vizsgált gyermeknél az egy főre eső átlag 3,74 pont a hatból. Ehhez viszonyítva, itt csak az átlagosnál rosszabb szociokulturális környezetben élő gyerekek érték el átlag alatti pontszámot.

Az összes szempontra kivetítve itt kapták a legtöbb pontot összességében a gyerekek, hiszen ebből indul ki minden.

4.1.2 Completion, Cm / Kiegészítés, Kg

A 'készítő' akkor kap pontot a 'Kiegészítésre', ha valamelyik képelemet, amit folytatott, kiegészíti vonalakkal, felületekkel, esetleg pontokkal. Azért is jár pont, ha valamelyik adott elemet legalább kétszer megismétli vagy egy 'folytatást' akár egyszer. Ha össze vannak kapcsolva az elemek, kapcsolatonként is jár a pont, de nem az összekapcsolt elemek számáért. Itt is ugyan úgy 0 és 6 pont között lehet értékelni.

Ez az értékelési szempont arra is lehetőséget ad, ha különösen jól kidolgozott bármelyik kiegészítés, az értékelő adhat a hivatalos 1 helyett 2 pontot. Ezt a lehetőséget sajnos nem tudtam sokszor kihasználni. Sokan csak átrajzolták, megismétellek vagy olyan módon folytatták a formákat aminél kiegészítést már nem találtam, így csak a folytatásnál kaptak pontot. Ezért fedezhető fel az előző átlagokhoz mért esés.

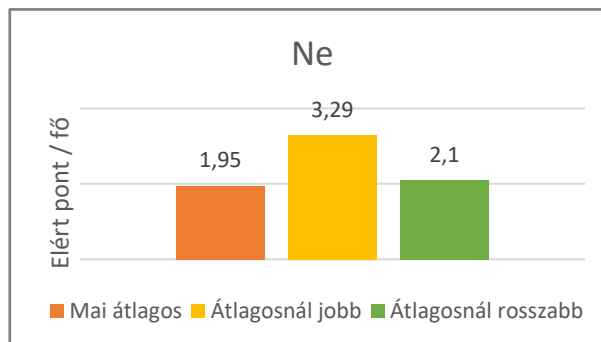
4. ábra Kiegészítésért kapott pontok átlaga/fő körzetenként Forrás: saját szerkesztés

A 4. ábrán látható ennek a szempontnak az egy főre eső átlaga kategóriákként ugyan úgy ahogy a korábbi és az elkövetkező diagramoknál is. Ebben az esetben is az átlagosnál jobb helyzetben élő gyerekek értek el több pontot, de itt már nem annyira nagy a különbség.

Az összes gyermekre leosztott átlag pontszám itt 2,29 a hatból. Látható, hogy az átlaghoz viszonyítva nagyjából ugyan az az állás, mint korábban.

4.1.3 New elements, Ne / Új elemek, Úe

Egy pont adható minden új figuráért, szimbólumért, ami nem egy kiegészítés vagy folytatás. Az új elemek gyakran sorozatban ismétlődnek, mint egy díszítősor vagy például fák a ház körül. Ebben az esetben maximum 2 pont adható az ugyanolyan elemekért.

5. ábra Új elemekért kapott pontok átlaga/fő körzetenként
Forrás: saját szerkesztés

Több ízben is tudtam pontozni a keret köré alakított, például szívekből készült keretet. Sokszor a rajzon belül is 2-3-szor megismételték ugyan azt a szívesen rajzolt formát hiszen ez biztonságérzetet nyújt ebben az ismeretlen szituációban.

Az 5. ábrán láthatóak ennek a szempontnak az egy főre eső átlagos pontszámai. A korábbiakhoz képest itt különösen kiemelkedő a jobb környezetben élő gyerekek átlaga a többieké közül. Csak két értékelési szempont van, ahol a mai átlagosnak mondott szociokulturális környezetben élő gyermekek érték el a legkevesebb pontot, jól láthatóan ez az egyik. Az összes gyermek átlaga 2,31 pont a hatból, a mai átlagos körülmények között élő gyerekek jóval ezalatt teljesítettek.

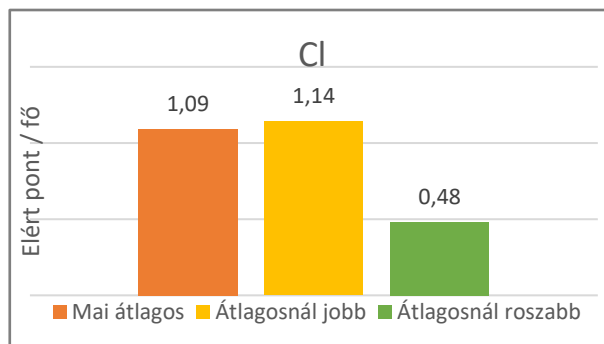
Megfigyelésem szerint, általában egy maroknyi elemből válogattak a gyerekek, ezek lettek szinte mindenhol új elemek. Ilyenek az óvodában gyakori témákkal begyakorolt sémák például a ház, fa, pillangó, virág, ember. Ez is bizonyítja, hogy a 'szélsőségekben' élő gyerekek általánosságban nincs annyi lehetőségük az új sémák új behatásokkal való kialakítására.

4.1.4 Connections made by lines, Cl / Vonalakkal létrehozott kapcsolatok, Vk

Ebben a szempontban akkor kap a kitöltő pontot, ha a fix vizuális elemek vagy az általa létrehozott új elemek között grafikus kapcsolatot hoz létre. Ez nem csak vonallal összekötést jelent, akkor is létrejön a kapcsolat, ha valamilyen textúra, satírozás köti össze az elemeket, illetve, ha valamelyik elem tematikusan magába foglalja a másikat, mint például a házba be-rajzolt bútorok. Itt is a kapcsolatokért adunk pontot, nem az azt érintő elemekért, de így sem

adhatunk több pontot a felhasznált elemeknél. Természetesen a kereten kívüli elemekkel létesített kapcsolatokért is jár pont. Itt is 6 a maximálisan adható pontok száma.

A 6. ábrán láthatók ennek a szempontnak az elért átlagai, még itt is az átlagosnál jobb környezetben élő gyermekek szereztek a legtöbb pontot. Az összes kitöltőre eső átlag itt 0,83 pont a hatból.

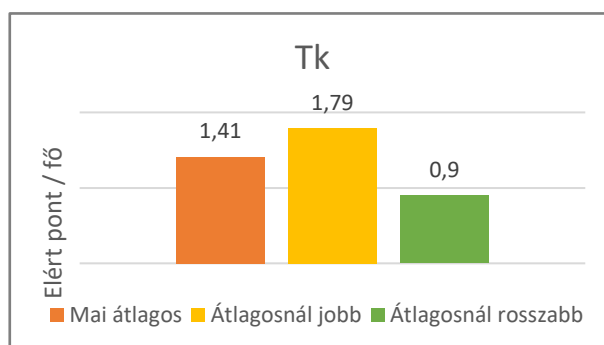

6. ábra CI-ért kapott pontok átlaga/fő körzetenként
Forrás: saját szerkesztés

Az esetek több mint egyharmadában jellemző volt, hogy az egyetlen kapcsolat az elemek között csak satírozás volt, ami akár az egész képre is kiejtőd. Érdekesnek találtam ezt a jelenséget hiszen ez sokszor meghatározott cél vagy téma nélkül volt jelen.

4.1.5 Connections that contribute to a theme, Cth / Témához Kötődő Kapcsolatok, Tk

Itt minden olyan képelemért jár pont, amik egymáshoz kapcsolva közös témát alkotnak. Nem grafikai kapcsolatról van szó, a felismerhető egységes téma köti össze az elemeket. Ennél az elemzési szempontnál fontos az adott cím, hiszen az segíthet megtalálni a kép témáját, ha van. Sajnos a rajzoknak nagyjából a felének nem adott címet a készítő így ez kicsit megnehezítette itt a dolgomat. Ha ránézésre egyértelmű, hogy a kép egy téma köré szerveződik, automatikusan megjár a 6 pont. Itt is 0 és 6 között értékeltem.

7. ábra Tk-ért kapott pontok átlaga/fő körzetenként
Forrás: saját szerkesztés

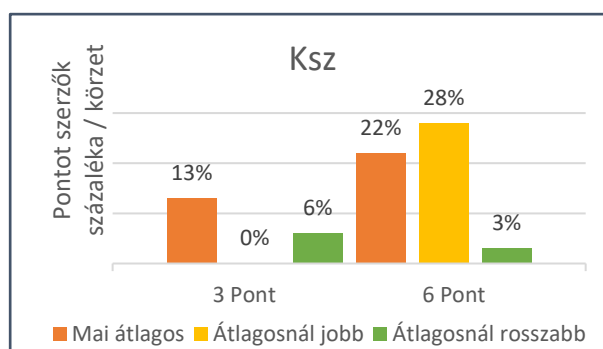
Ez az elemzési szempont arra is lehetőséget ad, hogyha abban az esetben, ha nincs is egységes téma, ha különálló elemek közül legalább 2 különösen részletes és kifejezett hangulatot hordoz akkor 3 pontot adhattam a Tk-ra.

A 7. ábrán láthatók ennek a szempontnak az értékei, itt is a jobb körülmények között élő gyerekek szereztek az egy főre jutó legtöbb pontot. Az összes kitöltő átlaga 1,26 pont lett fejenként a hatból. Az rosszabb környezetben felnövő gyerekeknek sajnos itt is jóval ezalatt vannak a pontjaik.

Arra számítottam, hogy a címek hiánya, illetve az előző pontban említett téma nélkül is létrehozott kapcsolatok miatt itt jóval kevesebb pontot fogok adni, mint ez előtt. Azonban jól látható, hogy ennek pontosan az ellentéte valósult meg.

4.1.6 Boundary-breaking, frame dependent, Bfd / Körvonalat megőrző - részlet függő, Ksz

Ez a pont azt vizsgálja, a kitöltő figyelembe veszi-e a kereten kívüli kis nyitott szögletes formát. Ha folytatja, kiegészíti, grafikusan bárhog foglalkozik vele azért 6 pont jár. Erre kivétel, ha csak simán egy vonallal becsukja a formát, akkor csak 3 pont adható. Ha a rajzoló semmilyen módon nem interakál a kereten kívüli formával, akkor ebben az esetben nem jár pont.

8. ábra Ksz-ért 3, 6 pontot szerzők százaléka körzetenként Forrás: saját szerkesztés

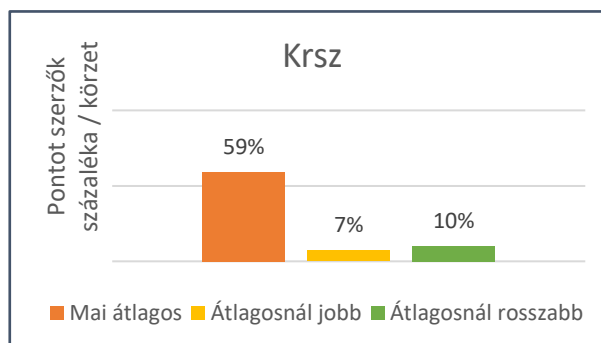
A feladatismertetésben nem hangzik el, hogy a kereten belül kell-e maradni, ha valamelyik gyermek rákérdezett akkor sem adhattam neki egyértelmű választ csak annyit, „Bármit csinálhatsz, amit szeretnél.” vagy valami ehhez hasonlót. Így a gyermekeket saját gondolkodásuknak kellett oda elvezetni, hogy foglalkoznak-e a kereten kívüli kis formával és ha igen, milyen mértékben.

A 8. ábrán látható, a gyermekek hány százaléka adott hozzá a kis formához. A 3 pontot szerzők csak egy vonallal becsukták, a 6 pontot szerzők többet is adtak hozzá. Jól látszik, hogy a sárga oszlopok között a legnagyobb az eltérés, mondhatni szélsőséges. Ezek a gyerekek vagy hozzá sem nyúltak a kereten kívüli formához, vagy minőségben foglalkoztak vele. Úgy hiszem ez mutathatja, milyen szigorúbb keretek közé lehet szorítva egy magasabb kulturális közegben élő gyermek. Ehhez képest a többi oszlopok magukhoz mérve nagyából kiegyensúlyozottak.

A tesztet kitöltő összes gyermek 8 százaléka bezárta a formát, 15 százaléka pedig más-hogy is kiegészítette. Tehát a gyermekek 77 százaléka nem mert hozzányúlani, vagy csak nem is gondolt rá, mint lehetőségre.

4.1.7 Boundary-breaking, frame independent, Bfi / Körvonalat megőrző - résztől független, Krsz

Itt abban az esetben lehet pontot szerezni, ha a készítő felmérhető szándékossággal kilép a 'keretből' vagy arra rárajzol. Fontos megállapítani, véletlen vagy szándékos volt-e a keret áttörése. Itt csak 0 vagy 6 pontot lehet szerezni a fent leírtak alapján.

9. ábra Krsz-ért pontot szerzők százaléka körzetenként
Forrás: saját szerkesztés

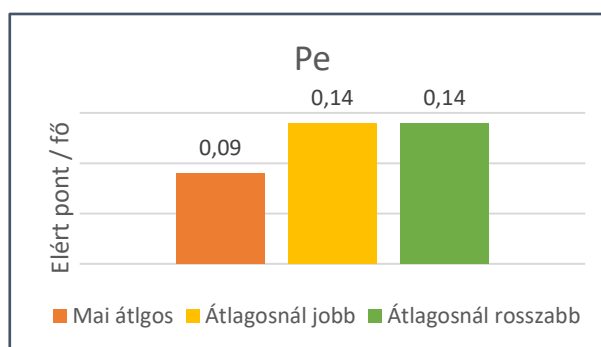
Az előző ponthoz hasonlóan ez is úgy-mond a merészséget, innovativitást értékeli. A 9. ábrán látható, a kitöltők hány százaléka interaktált a kerettel és szerzett pontot. Ahogy átlagában az előző pontnál a mai 'álltalanost' képviselő gyerekek kaptak pontot a legnagyobb százalékban, így jól látható módon itt is kiemelkedőek. Jól megfigyelhető, amit a szakirodalmi áttekintésben is említettem, miszerint mind a jobb, mind a rosszabb szociokulturális közegnek megvannak a maga tényezői, amik korlátozzák a kreatív gondolkodást és annak kialakulását.

Az összes gyermeknek a 26 százaléka szerzett itt pontot.

4.1.8 Perspective, Pe / Perspektíva, Pe

Ennél a pontnál azt kell figyelni, van-e bármi próbálkozás a kétdimenziótól való elszakadásra, tehát térbe helyezik-e a dolgokat. Minden olyan elemért vagy részletért, ami a harmadik dimenzió jelenlétére utal, 1 pont jár, maximálisan 6 pontig itt is. Ilyen lehet például egy horizontvonal, az épületnek több oldala, a távolodó dolgok méretének csökkentése vagy ha valamit takarásba rajzolnak. Ha ugyanaz a megoldás ismétlődik többször, az esetben is csak 2 pontot lehet adni. Ha első ránézésre az egész kép meg van komponálva és perspektívába helyezve, egyből megadjuk a 6 pontot.

Ennél a szempontnál az fog igazán pontot szerezni, akinek nem csak 'jó ötletei' és merészsége van, de tudása is. Akkor tudjuk a dolgokat térben ábrázolni, ha megfigyeltük és tudjuk, mi hogyan változik.

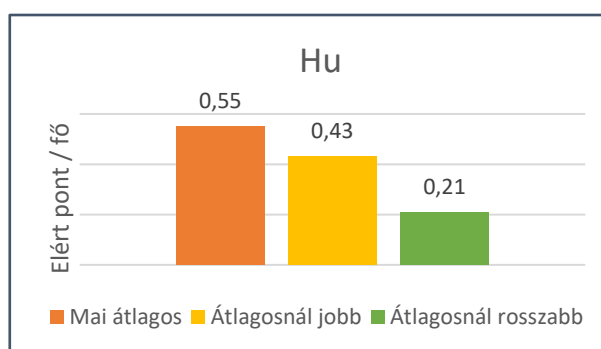

10. ábra Perspektíváért kapott pontok átlaga/fő körzetenként
Forrás: saját szerkesztés

A 10. ábrán jól látható az ide tartozó pontok átlaga kategóriánként. Számomra meglepő módon a két szélsőséges helyzetben élő gyermekek átlaga fejenként századokra megegyezik. Véleményem szerint, ennek oka lehet az esetleges több kötöttség, az elvárás, hogy a gyermek a koránál érettebben viselkedjen, így jobban oda kell figyelnie környezetére. Továbbá a 0,12 pontos átlag felett teljesítettek, míg az 'átlagos' körülmények között élő gyerekek igencsak alatta. A 0,12-es átlag a hatból persze elég kevés, így kitűnik, hogy óvodás korú gyerekeket mértem fel

4.1.9 Humor, Hu / Humoros, érzelmes megoldások, Hu

A 'Humor' szempontnál azt figyeljük a kép vált-e ki vagy mutat-e be valamilyen erős érzelmi reakciót. Ez lehet karikatúra, groteszk, érzelmeket kifejező szimbolika. A képnek adott címből egyértelműen kiderülhet, ha a rajzoló szándékosan valamilyen emocionális hatást szeretett volna elérni.

11. ábra Humorért kapott pontok átlaga/fő körzetenként
Forrás: saját szerkesztés

A 11. ábrán láthatóak a 'Humor' szempont átlagosan megszerzett pontjai kategóriánként. Ez a diagramm hasonlít legjobban arra, ami maid az egész tesztért megszerzett átlag pontszámát mutatja be.

Láthatóan általánosságban nem tudtam sok pontot adni. A pontok nagy részét a gyerekek a cím és a kép párosításával szerezték. Szándékosan oda nem illő, gúnyos címeket adtak a társaik vagy az én szórakoztatásomra.

4.1.10 Unconventionality, Uc(a, b, c, d) / Nem szokványos megoldások, Nsz

Ebben a pontban tudtam azt értékelni, ha valaki valamilyen, a szokványostól eltérő módon végezte el a feladatot. Ide tartozhat például, ha elforgatta vagy megfordította a tesztlapot, absztrakt stílusban ábrázol vagy esetleg képregény elemeket használ. Ez az értékelési szempont négy részre van osztva aszerint, hogy milyen fajta megoldást veszünk éppen figyelembe. A négy szempontra összesen 12 pontot lehet szerezni.

Az első alkategória (Uca) a 'nem szokványos használatot' (Unconventional manipulation) értékeli. Itt a készítő 0 vagy 3 pontot kaphat. Akkor jár meg a 3 pont, ha a papírra elforgatva rajzolnak vagy a hátuljára, esetleg hajtogatják. Ahogy a 12. ábrán látható, erre csak a ma

általánosnak ítélt körülmények között élő gyerekek között tudtam pontot kiosztani, de itt is csak 9 százaléknak. Ez esetben minden pontot a lap elforgatásával szerezték.

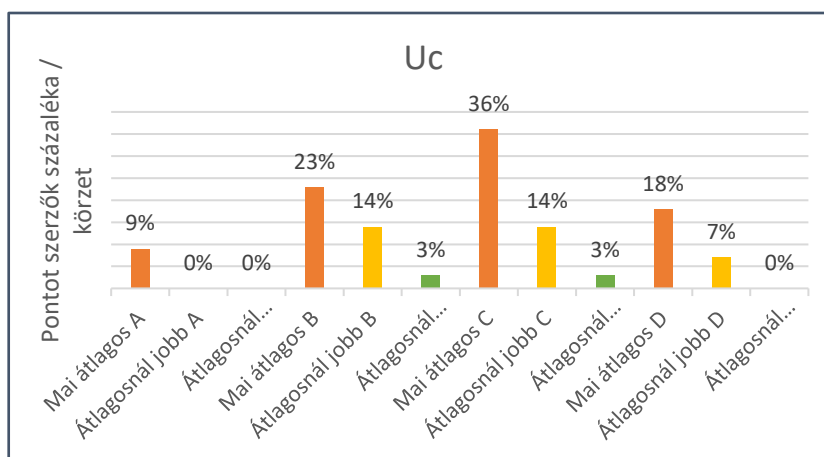
A második vagy „B” alkategória az ’absztrakció, történet ábrázolása’ (Abstractness, fictionality). Itt jár pont, ha a rajzon szürrealisztikus, elvont jelentésű figura látható. Ebben az esetben is vagy megkapja a kitöltő a 3 pontot vagy nullát kap. Erre már a gyerekek 40 százalékának tudtam pontot adni. Ezt nem tartom meglepőnek, hiszen ebben a korban több tényező is befolyásolja a gyermekek valóság ábrázolását ahogy azt korábban említettem.

’Szimbólumok és figurák kombinációja’ (Symbol-figure combination), Ebben a szempontban akkor jár a megkapható 3 pont, ha a figuráit szöveggel, számokkal vagy egyéb szimbólumokkal, jelekkel kombinálja. Fontos az esetleges felirat jelentőségét figyelembe venni! Ha a rajzoló csak felírja a saját nevét a rajztól függetlenül, esetleg a kép címét, azért nem jár meg a pont. Itt már a gyermekek 53 százalékának meg tudtam adni a megjáró 3 pontot. Azonban a 12. ábrán jól megfigyelhető, hogy ennek a megoszlása szinte ugyan az, mint az Ucb-nél, csak a narancssárga oszlop nőtt.

A negyedik alkategória kicsit eltér a korábbiaktól. Itt a fix vizuális elemek nem megszo-

kott használatát értékelem. A tesztlaphoz tartozó értékelési útmutatóban ennél a szempontnál olvasható, mi számít konvencionális megoldásnak, amiért nem adható pont. Ilyen például, ha a köríves vonalból arc lesz, a szaggatott vonalból ösvény, a nagy szögletből ház vagy a hajlított vonalból virág. Az értékelést 3 ponttal kezdjük és minden konvencionális megoldásért levonunk egyet. Azért is vonunk le, ha valamelyik fix vizuális elem nem lett felhasználva.

A 12. ábrán ez olyan formában jelenik meg, hogy a rajzolóknak kaptak e pontot erre az itemre vagy sem. Az látszik, hogy az ’átlagosban’ élő gyerekek közül többen szereztek pontot, az azonban nem, hogy az egyetlen 3-as pontszámot egy, az átlagosnál jobb körülmények között élő kislánynak tudtam adni.

12. ábra Uc-ért pontot szerzők százaléka alkategóriákra, bontva körzetenként
Forrás: saját szerkesztés

Összességében az Uc szempontra a gyermekek 43 százalékának tudtam pontot adni, de változó tendenciával. Egyetlen egy gyermek volt (az átlagos viszonyok között élő gyerekek kategóriájából) akinek a négy alkategóriából, háromra tudtam pontot adni. A többiek mind maximum kettőre tudtak pontot kapni.

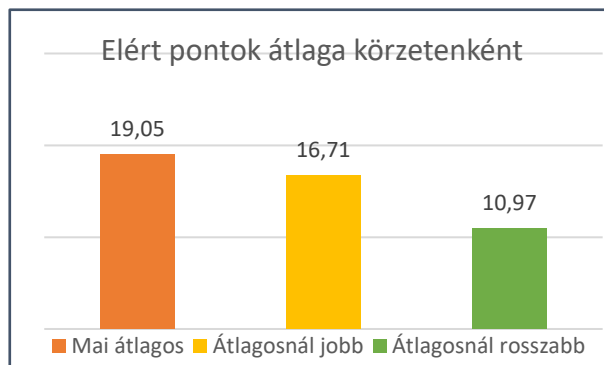
4.1.11 Speed, Sp / Sebesség, Se

Ezt a szempontot csak akkor vesszük figyelembe, ha az eddig elért összpontszám eléri a 25-öt. Ebben az esetben kiszámolom, mennyi idő alatt készült el a rajz. Ezt könnyen meg tudom tenni, hiszen felírtam a lapra a kitöltés kezdetét és végét. Ha az elkészítési idő maximum 12 perc, akkor adunk pontot időarányosan, ehhez is van útmutató az utasításban. 2 perc alatt jár a 6 pont, 4 perc alatt 5, 6 perc alatt 4 pont, 8 perc alatt 3 pont, 10 perc alatt 2, valamint 12 perc alatt még jár 1 pont.

Nekem ezt a pontot egy tesztnél sem kellett értékelnem mert aki elérte a minimális 25 pontot, az mindig több ideig rajzolt. Ez általában 20 perc körüli időt jelentett. Ez az eredmény megfelel az ebben az életkorban elvárhatónak.

4.2 Eredmények

Miután minden tesztlapot alaposan kiértékeltem a fent említett szempontok szerint, megkaptam egy átlag pontszámot mind a három vizsgált szociokulturális környezetre. A 13. ábrán jól láthatóak az elért átlagok és a köztük lévő különbségek. Már a szempontok átlagainál is lehetett sejteni, hogy az 'átlagos' gyerekek érték el a legtöbb pontot. Utánuk következnek a 'jó háttérű' gyermekek és végül majdnem 6 ponttal lemaradva a 'rossz háttérű' gyermekek.

13. ábra A tesztre összesen kapott pontok átlaga Forrás: saját szerkesztés körzetenként

Az összes teszt pontszámának átlaga 14,94 pont lett a 71 pontból. Ez ennek a korosztálynak általánosságban nem teljesen normális eredmény. Az adatok mennyisége miatt ezt nem lehet kivetíteni nagyobb területre és következtetéseket levonni. Azonban ebben a kaliberben jól látszik, hogy a rosszabb helyzetben élő gyermekek eredményei ehhez az átlaghoz képest is elég rosszak. Azt sem szabad elfelejteni, hogy ebből a kategóriából az egyik

intézményben a pedagógusok elmondása szerint a művészetnek kiemelt szerepe van az óvodai mindennapokban, s ennek ellenére is rosszabb eredmények lettek.

Már akkor ehhez hasonló eredményekre számítottam mikor a kreatív gondolkodás fejlődésének befolyásoló tényezőket kutattam. Mindkét, ebből a szempontból szélsőségesebb környezetnek megvannak a maga gátló tényezői. Természetesen ezek a mai átlagos szociokulturális környezetben felnövő gyereknél is megjelenhetnek, de nem olyan élel, mint az ebben élőknél látható.

Minden szélsőséggel együtt, az átlagosnál jobb helyzetből való gyerekek jelentősen több pontot értek el, mint a kifejezetten rossz szociokulturális helyzetű gyerekek. Ennek okát a falukba bezárt, ingerszegény életmódban látom. Mivel sokkal kevesebb új inger éri őket, nincs úgy megdolgoztatva a gondolkodás az ehhez szükséges szempontokból, így az nem is fejlődik.

Nem szabad elfelejteni, hogy amiről itt szó van, azok csak az egy főre kiszámolt átlagok! Természetesen személy szerint sok gyermek jóval ez alatt az átlag alatt vagy felett teljesített. A legmagasabb pontszámot egy 'átlagos' körülmények között élő 5 éves kislánynak tudtam adni, ez 50 pont a 72 pontból. Azt a rajzot a mellékleteknél feltüntettem, mint „1. mellélet”. Ugyanakkor, az egyetlen 0 pontot szerző teszt is ugyan ebből a kategóriából került ki.

5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

5.1 Következtetéseim

- A szociokulturális környezet, amiben egy gyermek felnővekszik, él, már óvodás korra kimutathatóan befolyásolja a kreatív gondolkodásának kialakulását, fejlődését.
- A pedagógus jó kapcsolata a gyermek családjával, a gyermek kreatív gondolkodásának a fejlődését is befolyásolhatja
- A 21. század viszonyaiban Magyarországon az átlagosnak ítélt szociokulturális közegben felnövő gyermekek kapják meg a legmegfelelőbb mértékű szabadságot és kereteket a kreatív gondolkodás fejlődés szempontjából.
- A 21. század viszonyaiban Magyarországon az átlagosnak ítélnél rosszabb szociokulturális közegben felnövő gyermekek kapják meg a legkisebb mértékű szabadságot és kereteket a kreatív gondolkodás fejlődés szempontjából.
- A 21. század viszonyaiban Magyarországon az átlagosnak ítélnél jobb szociokulturális közegben felnövő gyermekek nem kapnak elég szabadságot, de túlzott elvárások vannak velük szemben állítva, ami károsan hathat a kreatív gondolkodás fejlődés szempontjából.
- A kreatív gondolkodás fejlődésének esetleges lemaradása már óvodában is kimutatható.
- A szakirodalomban leírt elvárható életkori képességek mindegyike most is jól megfigyelhető a gyerekek munkáin.
- A gyermekeket körülvevő környezetnek hatása van a kreatív gondolkodásuk alakulására.
- Gyermekeknek, akiknek kevés az új vizuális élményük, szinte el sem hagyják a kis települést, amiben élnek, valóban kisebb lesz a sémaanyaga.

5.2 Javaslataim

- Érdekes volna egy országos felmérést végezni korosztályonként, hogy meg lehessen állapítani egy átlagot a 21. századi Magyarországon. Így könnyebben megállapítható kinek lenne több támogatásra szüksége.
- Érdekes volna minden tanév elején és végén elvégeztetni a gyermekekkel, hogy látható legyen, mennyit fejlődött az év során és miben.

- Nagycsoportos korba lépéskor érdemes lenne felvenni egy ilyen tesztet a gyerekekkel. azt az átlaghoz hasonlítva megállapítani, van-e szüksége extra támogatásra ezen a téren az iskolába lépés előtt.
- A pedagógusoknak feladata a korához mérten lemaradt kreatív gondolkodású gyermekeket jobban megtámogatni ebből a szempontból.
- A pedagógusoknak, főleg az óvodában a lehető legtöbb médiummal meg kell ismertetni a gyermekeket, hogy megtalálják, mivel ki tudják, szeretik kifejezni magukat. Ez nem csak a képzőművészet eszközeire igaz.
- A pedagógusnak jó kapcsolatot kell ápolni a szülőkkel, megtámogatni, hogy otthon is minél több médiumhoz legyen hozzáférése a gyermeknek és legyen egy kis helye, ahol kifejezheti önmagát.
- A kiemelkedően jó háttérrel rendelkező gyermekekre is oda kell figyelni ebből a szempontból. Ösztönözni kell őket saját maguk kifejezésére és biztosítani őket arról, hogy erre megkapják a kellő időt és helyet hiszen ez igen is fontos számunkra is ha számára az.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

A szakdolgozatomban melynek címe 'TCT-DP kreatív gondolkodás teszt összehasonlító elemzése különböző szociokulturális háttérű, 4-7 éves gyerekeknél', azt kutattam, hogy az óvodás korú gyermekek szociokulturális háttere kimutathatóan befolyásolja-e a kreatív gondolkodásuk fejlődését és ha igen, milyen irányban. Ennek vizsgálatára mérőeszköznek a TCT-DP rajzos kreatív gondolkodás tesztet választottam.

5 intézménybe volt alkalmam ellátogatni TCT-DP tesztek felvétele céljából. Ezek a Pécsi Apáczai Óvoda, a Kaposvári Campus Gyakorló Óvoda, a Kaposvári Tar Csatár Központi Óvoda, Szántó Utcai Tagóvodája, a Nemesdédi Óvoda és a Vései Óvoda. Mindegyikben egy vagy két csoportnyi nagycsoportos segített a teszt kitöltésével. Az 5 intézményt aszerint választottam, hogy átlagosan milyen gazdasági háttérből érkeznek az oda járó gyerekek, illetve hol helyezkednek el.

Az adatgyűjtés végén összesen 65 gyermekkel sikerült felvennem TCT-DP tesztet. Ezek értékelése után láttam, hogy jelentős eltérés van a vizsgált körzetek eredményei között. Az összes teszt pontszámának átlaga 14,94 pont lett a 71 pontból. A körzetekre bontott átlagok így alakultak: 'átlagos' szociokulturális környezet - 19,05 pont, 'átlagosnál jobb' szociokulturális környezet – 16,71 pont, 'átlagosnál rosszabb' szociokulturális környezet – 10,97 pont. Látszik tehát, a kreatív gondolkodás fejlődését jelentősen befolyásolhatja a gazdasági közeg, amiben kialakul.

Ha időben ki tudjuk mutatni valaminek a befolyásoló tényezőit, időben tudunk tenni azok ellen, figyelhetünk, hogy korrigáljuk a lemaradást. Tehát ebben az esetben elkezdhetünk az életkörülményekből eredő effajta hátrányokra is figyelni, javítani rajtuk mielőtt a gyermek tovább lép az iskolába.

Véleményem szerint ez igen fontos lenne, ugyanis tudjuk, hogy az iskolába kerülés jelenleg alapján véve is ront az ilyen eredetű problémákon. Ezen kívül a kreatív gondolkodás az évek előrehaladtával, ahogy újabb és újabb problémákkal kell szembenéznie a társadalomnak egyre fontosabb érték.

Javasolnám, hogy végezzenek egy országos szintű felmérést a kreatív gondolkodásról, így meg lehetne állapítani egy átlagot, amihez közeledni kéne korosztályonként. Ez megkönnyítene a gyermekek monitorozását ebből a szempontból, amit fontosnak tartok.

7. IRODALOMJEGYZÉK

- Ambrus T.-Borsos Sz.-Stan J.-Székely Sz.-J. (2015) - Innováció és közösségi kreativitás, Studium Kiadó, Marosvásárhely
- Apáczai Óvoda Nevelőtestülete (2022) - Apáczai Óvoda PEDAGÓGIAI PROGRAM Intézmény OM azonosítója:202303
- Borsos Sz. (2011) - A kreatív gondolkodás lehetősége, Studium Alapítvány Kiadó, Marosvásárhely
- F. J. Fakaruddin-E. H. M. Shahali-R. M. Saat (2024)- Creative Thinking Patterns in Primary School Students' Hands-On Science Activities Involving Robotic as Learning Tools, Asia Pacific Education Review, v25 n1 171-186p.
- Feuer M. (2000) - A gyermekrajzok fejlődéslélektana, Akadémia kiadó, Budapest
- Fodor L. (2007) - A Kreatív személyiség, Magiszter, 5. évf. 2. szám
- Kaposvári Campus Gyakorló Óvoda pedagógiai program (2022)
- Kaposvári Tar Csátár Központi Óvoda, Szántó Utcai Tagóvoda és Szentjakabi Tagóvoda „Kultúra és értékközvetítő” Pedagógiai Programja (2020)
- Kárpáti A.-Gyebnár V. (1997) -A TCT/DP rajzos kreatív gondolkodás teszt, Pszichológia, 17. évf. 1. sz., 23-51. o.
- Kárpáti A.-Gyebnár V. (1997) - A vizuális képességek értékelése, Iskolakultúra, 7. évf., 8. sz. 46-55. o.
- Kárpáti A. (2009) - Kommunikáció, technika, kreativitás: egy komplex mérőeszköz a vizuális képességek értékelésére, Új pedagógiai szemle, 59. évf., 5-6. sz., 40-59. o.
- Kárpáti A. (1995) (szerk.) - Vizuális képességek fejlődése, Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Szeged in: Kárpáti A.- Epizódok a „gyermekrajzfejlődés” kutatásának történetéből
- Kárpáti A. (1995) (szerk.) - Vizuális képességek fejlődése, Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Szeged in: Mérei F., V. Binét Á.-Gyermeklélektan, Gondolat, Budapest (1981) in: A gyermekrajz
- Kárpáti A. (1995) (szerk.) - Vizuális képességek fejlődése, Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Szeged in: Zsáki I.- A környezet tükröződése a gyermekrajzokban, Az óvodásgyermkek rajzkészségének tükröződése a gyermekrajzokban, Óvóképző Főiskolák Tudományos Közleményei

- K. K. Urban (2005) - Assessing creativity: The Test for Creative Thinking - Drawing Production (TCT-DP) International Education Journal, 6(2), 272-280. o
- Lee, -Kyung Hwa (2005) - The relationship between creative thinking ability and creative personality of preschoolers, International Educational Journal
- Nomonova Azizakhan Nozimzhan Qizi (2024) - THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF FINE ARTS IN PRESCHOOL EDUCATION., Western European Journal of Medicine and Medical Science, Volume 2, Issue 1, January, 2024
- Pajorné Kugelbauer Ida (2012) - A kreatív önkifejezés fejlesztésének és mérésének lehetősége a vizuális nevelésben, Képzés és gyakorlat, 10. évf., 1.-2. sz., 110-127. o.
- Schleinerné Szányel E, Schablauer Zoltánné, dr. Takács Z (2001) - Van egy ötleted? A kreativitás fejlesztésének lehetőségei otthon, iskolában, Kaposvár
- Sz.Vida M. (1971) - Gyermekművészet Japánban, Corvina Kiadó, Budapest
- V. Lowenfeld (1947) - Creative and mental growth, The Macmillan Company, New York

8. ÁBRÁK JEGYZÉKE

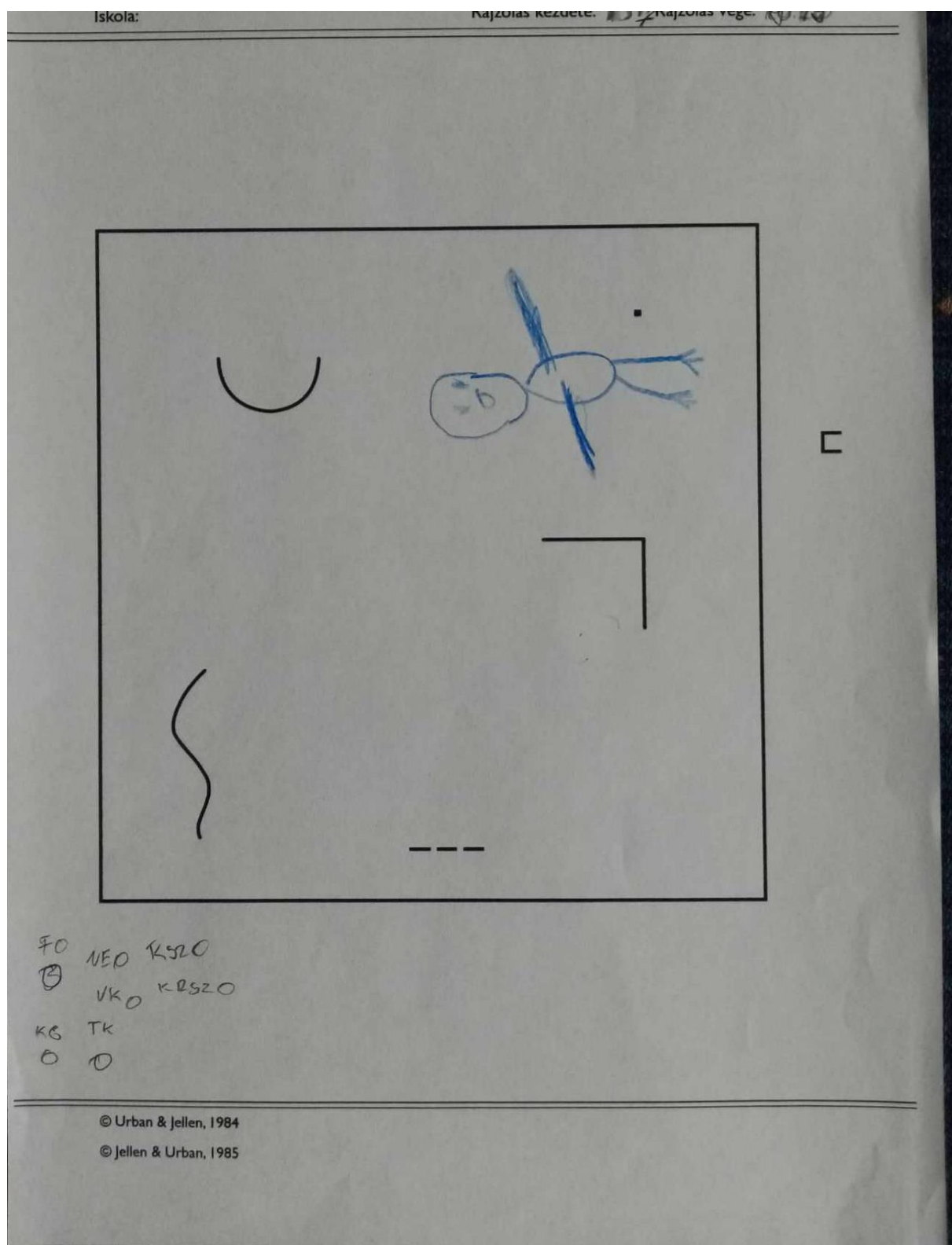
- 1. ábra 20 alapfirka Forrás: Kárpáti A. (szerk.) - Vizuális képességek fejlődése in: Kárpáti A.- Epizódok a „gyermekrajzfejlődés” kutatásának történetéből 22.
0.....6. old.
- 2. ábra TCT-DP „A” tesztlap Forrás: saját fotó, 3. ábra Folytatásért kapott pontok átlaga/fő körzetenként Forrás: saját szerkesztés.....18.old.
- 4. ábra Kiegészítésért kapott pontok átlaga/fő körzetenként Forrás: saját szerkesztés.....19. old.
- 5. ábra Új elemekért kapott pontok átlaga/fő körzetenként Forrás: saját szerkesztés,
.....20. old.
- 6. ábra Cl-ért kapott pontok átlaga/fő körzetenként Forrás: saját szerkesztés, 7. ábra Tk-ért kapott pontok átlaga/fő körzetenként Forrás: sajátját szerkesztés.....21. old.
- 8. ábra Ksz-ért 3, 6 pontot szerzők százaléka körzetenként Forrás: saját szerkesztés.....22. old.
- 9. ábra Krsz-ért pontot szerzők százaléka körzetenként Forrás: saját szerkesztés, 10. ábra Perspektíváért kapott pontok átlaga/fő körzetenként Forrás: saját szerkesztés.....23. old.
- 11. ábra Humorért kapott pontok átlaga/fő körzetenként Forrás: saját szerkesztés.....24. old.
- 12. ábra Uc-ért pontot szerzők százaléka alkategóriákra, bontva körzetenként Forrás: saját szerkesztés.....25. old.
- 13. ábra A tesztre összesen kapott pontok átlaga Forrás: saját szerkesztés körzetenként.....26. old.

9. MELLÉKLETEK

1. melléklet- Legtöbb pontot elért rajz, forrás: saját fotó

2. melléklet- Legkevesebb pontot elért rajz, forrás: saját fotó

10. NYILATKOZATOK

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

A hallgató neve:

CS4JB1 Nóra

A Hallgató Neptun kódja:

WHVWXU

A dolgozat címe:

TCT-DP breeding gondolkodást teret összehasonlító

A megjelenés éve:

2024 előzetes kiadásban 3. sz. kiadásban 4-7. évek orvosi és

A konzulens intézetének neve:

MATE KC

A konzulens tanszékének a neve:

Neveléstudományi intézet, anyanyelvi és
gyermek kultúra tanszék

Kijelentem, hogy általam

az

benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és - nem titkosított dolgozat a védést követően - titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

in 2024 év 11 hó 04 nap

Kelt: p

CS4JB1 Nóra
Hallgató aláírása

A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

NYILATKOZAT²⁰

CSABAI Nóra

(hallgató Neptun azonosítója: VHVWXU) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

TCT-DP kreatív gondolkodás és érzékenyítő
képzés kultúrázó művelődési
kiterjedésű 4-8 éves gyermekeknek

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom ²¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz:

igen nem* ²²

²⁰ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

²¹ A megfelelő aláhúzendő.

²² A megfelelő aláhúzendő.

2020 év november hó 4. nap

belső konzulens

Kelt: